

Яковець Т.А.,

к.е.н., доцент кафедри фундаментальних
та спеціальних дисциплін,
Чортківський навчально-науковий
інститут підприємництва і бізнесу ТНЕУ

БЮДЖЕТНІ ДОТАЦІЇ АГРАРІЯМ: МЕХАНІЗМ РОЗПОДІЛУ ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ

Агарний сектор є досить проблематичною сферою виробництва. Невідкладним є розробка механізму, який би встановлював нові дієві та ефективні принципи оподаткування сільськогосподарських товаровиробників. Особливістю бюджетної підтримки сільгоспвиробників у 2018 р. є продовженням тієї урядової політики, яка була закладена з 1 січня 2017 р., що передбачає зміну спецрежиму ПДВ, який був чинним більше 20 років, на виплату дотацій по програмі «Фінансова підтримка сільгоспвиробників» [1]. Метою програми є сприяння розвитку галузей сільського господарства, що найбільш зазнали збитків від кризового стану в економіці України. Державна підтримка сільського господарства у формі виплати бюджетної дотації, в протиположності іншим видам, має здійснюватися в автоматичному режимі, що мінімізує корупційні фактори. Крім того, мотивує виробників легально реалізовувати вироблену продукцію, а значить, сплачувати більше ПДВ у бюджет. Передбачалося, що дотація буде діяти з 1 січня 2017 р. до 1 січня 2022 р. (п. 51 підрозд. 2 розд. XX Податкового кодексу) [2]. Проте, вже за листопад та грудень минулого року сільгоспвиробники не отримали дотацію. Це пов'язано з тим, що на 2018 р. у держбюджеті не закладено кошти на її виплату.

Дотації, як підтримка, вкрай необхідні, але постає проблема безпосередньо механізму. В ході оцінки ефективності розподілу дотацій в 2017-2018 рр.,

важливо проаналізувати в яких макроекономічних умовах відбувалося їх впровадження. До 2016 р. для сільського господарства України існувала система спецрахунків ПДВ, яка санкціонувала акумулювати сплачений ПДВ на спецрахунках, а відтак споживати його на виробничі потреби. В середньому, дії такого інструменту, аграрії одержували до 9-10% від власного операційного доходу (виручки). Втім, після того як в 2014-2015 рр. квазіфіскальний дефіцит бюджету набув значення 13,7% і 5,9% ВВП відповідно, Міністерство фінансів ухвалило рішення суттєво лімітувати відсоток повернення акумульованого ПДВ аграріям: до 15% для рослинництва, 50% для птиці і свинарства і 80% - для скотарства. Це дало змогу зберегти в бюджеті не менше 40 млрд. грн. в 2016 р. Як наслідок, вже в 2017 р., дія спецрахунків ПДВ для аграріїв повністю ліквідувалась. Було зрозуміло, що першочергово це вдарить по тваринництву, а виробники, компенсуючи відсутню частину доходу, підвищать ціни.

Частково негативний ефект від ліквідації системи спецрахунків ПДВ для аграріїв, а також зростання світових цін на м'ясопродукти повинен був бути компенсований виділенням 4,7 млрд грн дотацій, які виробники мали право отримати пропорційно сплаченому ПДВ [3]. Це була спроба «згладити» ціновий шок на ринку м'яса. Якщо б держава не виділила аграріям дотації, що покривають частину збитків від втрати пільгового режиму, - ціни на м'ясо зросли б вище ще на 10-15%.

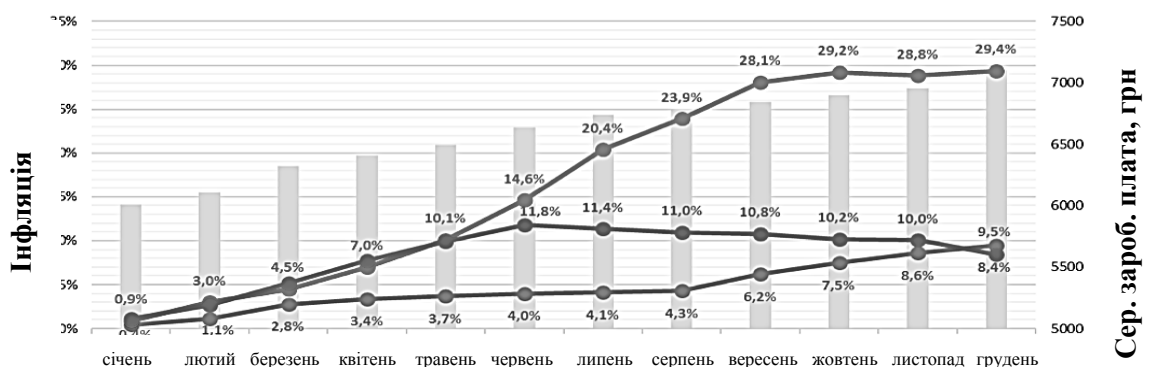

Рис. 1. Динаміка цін на м'ясопродукти в порівнянні з базовою інфляцією і збільшенням заробітної плати в 2017 р., % [4]

Тому, в 2017 р. стратегічно важливим стало питання захисту продовольчої безпеки країни, в частині доступності продуктів харчування для населення. А

особливо з врахуванням зниження рівня споживання м'яса в Україні від норм ВОЗ практично на 40% (51 кг/рік проти 83 рекомендованих).

Підсумовуючи, доцільно зауважити, що у прагненні підтримати розвиток сільського господарства у 2018 р. необхідно враховувати досвід останніх років і усунути необґрунтоване зростання дотацій по програмах, які моуть і не реалізуватись, зберегти видатки за бюджетною програмою «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників». Також варто підвищити розмір компенсації банківських відсотків. Компенсація процентної ставки за кредитами – це механізм, який на кілька порядків більш прозорий і зрозумілий, що мінімізує фактор корупції та шахрайства. В цьому контексті нераціональним є скорочення суми фінансування програми здешевлення кредитів (з 300 млн. до 66 млн. грн.), яка сама по собі є незначною. Паралельно, важливо щоб Міністерство аграрної політики доклало усіх зусиль для донесення до фермерів інформації про існуючі програми підтримки та умови отримання дотацій.

Література:

1. Про скасування спеціального режиму оподаткування діяльності у сфері сільського та лісового господарства, а також рибальства : лист України від 03.01.2017 № 8/7/99-99-15-03-02-17 [Електронний ресурс] / ДФС. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/listi-dps/print-70807.html>

2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.interbuh.com.ua/normative/pku.html#h0030002>.

3. Державна підтримка аграрного сектору у 2017 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.aau.org.ua/uk/publications/web/206/>

4. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
